

НЕМИС ТИЛИ УНЛИЛАРИНИ ЎЗБЕК ТИЛИ УНЛИЛАРИДАН ФАРҚИ

Зулфияхон Масодиқова Хамдамовна

ҚДПИ хорижий тиллар факультети катта ўқитувчиси

Аннотация:

Ушбу мақолада немис ва ўзбек тилидаги унли товушларнинг ўхшаш ва тафовут томонлари таҳлил этилган.

Калит сўзлар: бўғин, методик, товуш, ундош, унли.

Abstract:

This article analyzes the similarities and differences between German and Uzbek vowel sounds.

Key words: syllable, method, sound, consonant, vowel.

Немис тилидаги унлиларнинг муҳим хусусиятларидан бири, уларнинг чўзиклиги ёки товушнинг "микдор" даражаси яъни талаффуз этиш учун талаб қилинадиган вақт микдоридир.

Қиска ва чўзиқ унлилар фонемалари, бир-биридан тубдан фарқ қилиши, ундошлар қиска унлилардан кейин келади ва улар ҳам доим ўша фонетик бўғин таркибига кирган бўлса улар ҳам доимо ўша фонетик бўғин таркибига туради. Таркибида чўзиқ унли фонема бўлган бўғин хашиша шу унли билан тугайди, кейинги ундош фонема эса кейинги бўғин таркибига киради. Ўқувчиларнинг она тилисига хос бўлмаган бу ходиса, алохида методик кийинчиликларининг туғилишига сабаб бўлмаслиги ҳам мумкин, аммо у ҳам семантик ҳам соф артикуляцион нуқтаи назардан ғоят муҳимдир. Шунинг учун мазкур ходиса хашиша ўқитувчининг диққат марказида туриши лозим.

Немис тилидаги унлиларининг қиска ва чўзиклиги, қиска ва чўзиклигининг элементар қонуни, маънода фарқ борлигини кўрсатувчи ахамиятга эга. Чунки шундай холлар ҳам бўладики, келиб чиқиши ва маъноси жихатидан бутунлай бошқа-бошқа бўлган икки сўз бир хил товушлардан иборат бўлади, фақат шуниси борки улардан бирининг ўзагидаги унли чўзиқ, иккинчиси эса қиска бўлади. Масалан Staat{sta:t}- Stadt {stat} näht-neet-nett-net, Saat-satt-sat ва бошқалардир.

Талаффузнинг бу характерли хусусияти немисча нутқнинг ўзига хос "бурролиги", узиқ –узиқлигини келтириб чиқаради. Бу муҳим хусусиятни ўқувчилар тушуниб етишлари муҳимдир. Унли фонемаларнинг қисқалиги ўзбек тили ўқиётган ўқувчилари томонидан катта кийинчилик билан ўзлаштирилади. Албатта бунга алохида эътибор қилиш керак. Хамда дарсда фақат чўзиқ унлилар устида эмас, балки қиска унлилар устида ҳам махсус машқлар ўтказиб бориш зарур.

Чузик унлини қисқа унлидан қандай фарқлаш мумкин? Очик урғули бўғин (охири унли товуш билан тугайдиган бугин) таркибида чўзик унли товуш булади, ёпик урғули бўғин(охири ундош товуш билан тугайдиган бугин) таркибига эса одатида қисқа унли товуш киради.

Дастлабки пайтларда ўқувчилар ўқитувчи билан биргаликда белги кўядилар, кейинчалик эса буни ўзлари бажарадилар; 5-6 синфлардан бошлаб ўқувчиларни, überall [yberal] эмас, [y;ber'al] Unordnung [v,nordnu,] эмас [vn'ordnun] каби кўшма сўзларда 'янги жалбланиш' ни ажратиб кўрсатишга ўргатиш зарур.

Немис тили унлилари ўзбек тилидаги унлиларга нисбатан тил ва лаб мускулларини анча купрок таранг тортилиши унли талаффузини охиригача сусайтирмайди. Шунинг учун ҳам немис тили унлилари доимо монофтонг [сода айрим товуш] лар сингари жаранглайди ва улар сингари жаранглайди. Хамда уларнинг тембри бошидан то охиригача жарангини ўзгартирмайди. Бу муҳим фарқни ўқувчилар билиши зарур. Немис тили унлиларини талаффуз этишда лаблар ўзбек тилидагига нисбатан активрок қатнашади. Кўпгина немис тили унлиларини жарангдорлик характери лаблар оралигининг формасига боғлиқ бўлиши мумкин. Ўзбек тилида эса лаблар хатто у унлисида хам бироз олд томонга чўзилади; уста, ун, супурги, пул, Умар, ва бошқалар. Шунинг учун немис тили ўргатишнинг дастлабки давриданок ўқувчиларни немис тили нутқининг жарангдорлиги учун характерли бўлган қоидаларига риоя қилиниши керак. Хозирги ўзбек адабий тилида тегишли қисқа унлилардан фарқ қиладиган алоҳида чўзик унли товушлар йук. Муайян унли билан чегарадош ундош товушининг йуқолиши натижасида пайдо бўладиган чўзик унли товушларгина мавжуд. Ўқитувчи бу характерли ўзига хослигининг яхши фарқига бормоғи ва ўқувчилар немис тили унлиларини талаффуз этишда фақат ўзбек тили унлиларига хос булган хусусиятларни уларга хам қўлламасликларини кузатиб бориш керак.

Кейинчалик ўқитувчи қисқа унлиларнинг кучли кайтиши билан ва ундошларнинг тегишли бирикуви билан талаффуз этилишини мунтазам равишда кузатиб борилиши керак.

Адабиётлар:

1. Zulfiyakhon, M. (2022). MECHANISMS TO ENSURE EFFECTIVENESS OF GERMAN LANGUAGE TEACHING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 726-730.
2. Zulfiya, M. (2022). WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CHECK COMPONENTS OF THE FUNCTIONAL LITERACY OF THE STUDENTS. *Open Access Repository*, 8(11), 208-212.
3. Масодикова, З. Х., & Омонбоева, М. О. (2016). Chet tillarini o'qitishda ta'lim va tarbiyaning birligi. *Молодой ученый*, (3-1), 47-48.

4. Zulfiya, M. (2022). WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CHECK COMPONENTS OF THE FUNCTIONAL LITERACY OF THE STUDENTS. *JournalNX-A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal*, 8 (11), 208–212.
5. Masodiqova, Z. X. (2022). METHODS OF TEACHING GERMAN LANGUAGE. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 331-334.
6. Масадыхова, З., & Хатамкулова, Ш. (2018). Игровая технология при обучении немецкому языку. In *Молодежь и наука: реальность и будущее* (pp. 534-535).
7. Масодикова, З., & Хатамкулова, Ш. (2021). O'ZBEK VA NEMIS MAQOLLARINI QIYOSHLASH. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 4(1-1).
8. Употребление соматизмов во фразеологии . З Масадикова, Ш Хатамкулова - *Молодежь и наука: реальность и будущее*, 2017
9. Nemis va o'zbek tillarida unli va ayrim undosh tovush haqida ЗХ Масодикова, ШС Хатамкулова - *Молодой ученый*, 2017
10. Masodiqova, Z. (2021). Comparison of English, German and Uzbek Vowel Sounds. *Academicia Globe*, 2(05), 176-179.
11. MASODIKOVA, Z. K., KHATAMKULOVA, S. S., & OMONBOYEVA, M. O. K. (2015). МЕТОДЫ ПОНИМАНИЯ ПРОЧИТАННОГО. In *БУДУЩЕЕ НАУКИ-2015* (pp. 309-311).
12. Khatamkulova, S. (2022). To the Problem of Transfer of the National Uniqueness of Proverbs, Sayings and Other Units in Literary Translation. *The Peerian Journal*, 4, 17-19.
13. Shohista, K. (2023). The Study of Metaphors as A Means of Discursive approach from Linguistics Point of View. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2S), 2897-2902.
14. Hamdamovna, Z. M. (2023). FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS: SOME ISSUES AND NEW MOVES. *Gospodarka i Innowacje.*, 33, 360-364.
15. Shahista, K., Shohida, I., & Saidaxon, M. (2023). COMPARATIVE ANALYSIS OF ENGLISH AND GERMAN LANGUAGES. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(20), 46-49.
16. Shokhistakhon, H. (2023). THE USE OF INTERACTIVE METHODS IN THE FORMATION OF DIALOGIC SPEECH SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS. *Gospodarka i Innowacje.*, 33, 391-393.
17. Mashrabjonov, U. (2023). THE IMPORTANCE OF COMPETENCE DURING THE PROCESS OF EDUCATION. *Gospodarka i Innowacje.*, 33, 387-390.
18. Azamovna, K. F. (2022). THE TRUTH BEHIND THE IMAGE. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 718-720.
19. Muhammadrahimovna, S. M., & Azamovna, K. F. (2022). FOLKLORE AND WRITTEN LITERATURE RELATIONS. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).

20. Qurbonova, F. (2021). Classic traditions and folklore motivations in the stories of Isajan Sultan. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(3), 492-495.
21. Toshboltaeva, T. (2019). The king of words of his time. *Theoretical & Applied Science*, 11, 90-92.
22. Khujaeva, D. Z. S. (2023). CREATIVE HISTORY OF ALISHER NAVOI'S WORK" NAZM UL JAVAHIR. *Journal of Modern Educational Achievements*, 5(5), 436-441.
23. Khujaeva, D. Z. S. (2023). HAMZA HAKIMZODA'S FAITHFUL POETRY. *Journal of Modern Educational Achievements*, 5(5), 429-435.
24. Xo'Jaeva, S. (2023). ALISHER NAVOIY IJODIDA IYMON TALQINI. *Academic research in educational sciences*, 4(Conference Proceedings 1), 180-187.
25. Muhammadrahimovna, S. M., & Azamovna, K. F. (2022). FOLKLORE AND WRITTEN LITERATURE RELATIONS. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
26. Надим, М. Х. (2021). SHIMOLIY AFG 'ONISTON O 'ZBEKLARI ETNOGRAFIK LEKSIKASI O 'ZIGA XOSLIGINI BELGILOVCHI OMILLAR. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 4(3).
27. Eshtemirovich, K. U., Nodira, X., Abdusafievna, P. N., Khusanovna, S. D., & Jasur, S. (2018). Ecological situation of the type of *Poeta bulbosae-cariceta pachystylis* pastures. *European science review*, (1-2), 32-34.
28. Ханходжайева, N., Ermatova, S. M., Muradova, U. D., & Sadinov, J. S. (2017). ANTHROPOGENIC IMPACT OF CHEMICALS ON SOIL. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 4(48), 216-219.
29. Zohidova, D. (2022). FAZLI FOREWORD TO AMIRI GAZELLE. *Journal of Modern Educational Achievements*, 1, 167-171.
30. Lutfullaevna, D. Z. (2021). Writing art in uwaysi poetry. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 468-471.
31. Oripova, K. (2022). The prevalent problems are encountered by most students in learning English speaking. *Scienceweb academic papers collection*.
32. Oripova, K. (2020). The roles of antonyms in english texts. *Scienceweb academic papers collection*.
33. Qizi, O. K. E. (2022). INGLIZ TILIDAGI ANTONIMLARNING BADIY MATNDAGI ROLI. *Oriental Art and Culture*, 3(1), 142-146.
34. Oripova, K. (2022). LEXICAL AND SEMANTIC ANALYSIS OF ANTONYMS IN ARTISTIC DISCOURSE. *Scienceweb academic papers collection*.
35. Mahmudova, N. (2022). THE ISSUE OF CREATING AN EXPLANATORY DICTIONARY OF TELEPHONE COMMUNICATION NETWORK TERMS AND REGULATING TERMS.

36. Mahmudjonova, H. (2022). Realization the concept of “education” in modern linguistics. Scienceweb academic papers collection.
37. Abdunazarova, N. Y., & Kadirova, D. D. (2022). CONCEPT BASIC OF LINGUOCULTUROLOGY AS ONE OF THE CATEGORIES. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(12), 1485-1490.
38. Avazjon, Z., & Qizi, A. N. Y. (2022). STYLISTIC DEVICES AS A VERBALIZERS OF THE CATEGORY OF INTENSIFICATION/DEINTENSIFICATION IN THE LANGUAGE. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(11), 1163-1167.

